

10.6.2008

Dnro 3086/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

POTILASKERTOMUKSEN KÄÄNTÄMINEN POTILAAN ÄIDINKIELELLE

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 20.9.2006 päivätyssä kirjeessään Vaasan sairaanhoitopiiriin kuuluvan sairaalan menettelyä. Hän kertoi, että hänelle ei ollut toimitettu hänen pyytamiään potilasasiakirjoja (avohoidon kertomus) suomenkielisinä, vaikka hän oli pyytänyt saada asiakirjat äidinkielellään. Kantelun liitteenä oli jäljennös kantelijan pyytämästä avohoidon kertomuksesta vuosilta 1987–1989. Kertomus on kahta merkintää lukuun ottamatta laadittu ruotsiksi.

- - -

3

RATKAISU

Käsitykseni mukaan Vaasan sairaanhoitopiiriin olisi kaksikielisenä viranomaisena tullut huolehtia kantelijan avohoidon kertomuksen kääntämisestä suomen kielelle, kun hän sitä pyysi. Tätä edellyttävät mielestäni potilaan oikeuksia koskevat säännökset ja määräykset (jälj. kohta 4.2). Totean kuitenkin, että potilasasiakirjojen laatimista ja kääntämisestä koskevat säännökset ovat tulkinnanvaraisia.

Vaasan sairaanhoitopiiri on sittemmin antanut ohjeet potilasasiakirjojen kielestä. Ohjeet vastaavat edellä esittämäni käsitystä potilaan oikeuksista. Tämän vuoksi asia ei anna minulle aiheutta muihin toimenpiteisiin kuin että pyydän sairaanhoitopiiriä huolehtimaan siitä, että kantelija niin halutessaan saa käännöksen avohoidon kertomuksestaan.

4

PERUSTELUT

4.1

Asiassa saatu selvitys

Vaasan sairaanhoitopiiriin 20.10.2006 antaman selvityksen mukaan potilasta on hoidettu suomeksi. Potilasta pääasiallisesti hoitaneen työntekijän äidinkieli on kuitenkin ollut ruotsi, minkä takia potilasasiakirjamerkinnot on tehty ruotsiksi. Kun kantelija oli pyytänyt jäljennöstä potilaskertomuksestaan, hänelle tarjottiin yleisen käytännön mukaisesti lääkärin vastaanottoaikaa. Vastaanotolla hänellä olisi ollut mahdollisuus käydä yhdessä lääkärin kanssa läpi potilaskertomusmerkintöjään. Potilas ei kuitenkaan käyttänyt hänelle varattua vastaanottoaikaa. Lääkäri oli tuolloin soittanut potilaalle ja selostanut hänelle potilaskertomusta suomeksi. Samana päivänä potilaalle oli myös postitettu kopiot potilasasiakirjamerkinnoista (alkuperäiskielellä).

Sairaanhoitopiiri on 30.8.2007 antanut ohjeet potilasasiakirjojen kielestä. Ohjeiden mukaan potilasasiakirjat tulee pääsääntöisesti laatia potilaan omalla kielellä. Erityisen tärkeää tämä on niiden asiakirjojen kohdalla, jotka toimitetaan potilaalle. Jos potilaan oman kielen, ruotsin tai suomen kielen käyttö, ei ole mahdollista heti asiakirjaa laadittaessa, on potilaan pyynnöstä siitä laadittava käännös.

4.2

Lainsäädäntö

Perustuslain 17 §:n mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä turvataan lailla. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Erikoissairaanhoitolain (1962/1989, muut. 432/2003) 33 a §:n mukaan erikielisiä tai kaksikielisiä kuntia käsittävän sairaanhoitopiirin kuntayhtymän sairaanhoito järjestetään kuntayhtymän molemmilla kielillä siten, että potilas saa palvelut valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Tätä erikoissairaanhoitolain säännöstä täsmennettiin kielilain (423/2003) säätämisen yhteydessä ja sen tarkoitus on osaltaan turvata suomen- ja ruotsinkielisen väestön yhtäläinen oikeus yhteiskunnallisiin palveluihin perustuslain 17 §:n edellyttämällä tavalla.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jälj. potilaslaki) 3 §:n 3 momentin mukaan potilaan äidinkieli, hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuurinsa on mahdollisuuksien mukaan otettava hänen hoidossaan ja kohtelussaan huomioon. Säännöksen 4 momentin mukaan potilaan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä hänen oikeudestaan tulkkaukseen näitä kieliä viranomaisissa käytettäessä säädetään kielilain 10, 18 ja 20 §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on potilaslain nojalla antanut asetuksen potilasasiakirjojen laimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä (99/2001, jälj. potilasasiakirja-asetus). Asetuksen 10 §:n 2 momentin mukaan potilasasiakirjoihin merkitään tarvittaessa muun muassa potilaan äidinkieli tai asiointikieli.

Edellä mainitut säännökset eivät anna suoraa vastausta siihen kysymykseen, millä kielellä potilasasiakirjat on laadittava tai missä tilanteissa niistä on annettava potilaalle käännös. Potilaslain 3 §:ssä viitataan muun muassa kielilain 20 §:ään, jossa säädetään viranomaisen velvollisuudesta kääntää tiettyjä asiakirjoja. Tässä pykälässä säädetty kääntämisvelvollisuus ei kuitenkaan koske hoitotoimenpiteiden yhteydessä laadittuja potilasasiakirjoja. Nähdäkseni asiaa arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon myös muu potilaan oikeuksia koskeva lainsäädäntö.

Edellä mainitun potilaslain 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Saman lain 5 §:n mukaan potilaalla on oikeus saada tietoa terveydentilastaan ja oikeus tarkastaa potilasasiakirjansa. Lain 6 §:ssä säädetään lisäksi, että potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan.

Viimeksi mainittuja oikeuksia korostetaan Euroopan neuvoston ihmisoikeuksia ja biolääketiedettä koskevassa yleissopimuksessa (ns. biolääketiedesopimus).(1) Suomi allekirjoitti sopimuksen 4.4.1997 ja sen ratifiointia valmistellaan. Sopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on oikeus saada tiedokseen kaikki hänen terveydentilastaan kerätyt tiedot.(2) Sopi-

muksen selitysmuistion(3) mukaan kyseessä oleva määräys on itsessään perustavaa laatua. Lisäksi se muodostaa potilaan muiden oikeuksien tehokkaan toteutumisen edellytyksen. Muistiossa viitataan etenkin potilaan oikeuteen antaa hoitotoimenpiteisiin tietoon perustuvan suositumuksensa, josta säädetään sopimuksen 5 artiklassa.

4.3

Vaasan sairaanhoitopiirin menettely

Kantelijan esittämä pyyntö koski psykiatrian avohoidon kertomukseen tehtyjä merkintöjä. Kertomus sisältää 13 sivua merkintöjä hänen avohoitoikäynteistään.

Avohoidon kertomus on potilaskertomukseen kuuluva asiakirja. Sosiaali- ja terveysministeriön potilasasiakirja-asetuksen soveltamista koskevassa oppaassa potilaskertomuksen sisältöä kuvataan seuraavasti:

Potilaskertomus on potilasasiakirjojen keskeisin asiakirja. Käsité kattaa aikaisemmat terveys- ja sairauskertomukset. Jokaisesta potilaasta tulee laatia jatkuva, aikajärjestyksessä etenevä potilaskertomus, johon tehdään merkinnät jokaisesta potilaan avohoito- ja kotihoitokäynnistä, osastohoitojaksosta jne. Jatkuva potilaskertomus voi koostua myös erilaisille lomakkeille tai tiedostoihin tehdyistä, erilaisten ammattiryhmien tekemistä merkinnöistä. Potilaskertomuksen sisäinen rakenne voi siis olla samaan tapaan järjestetty kuin aikaisemmin sairauskertomuksissa. Potilaskertomukseen liitetään myös muut hoidon järjestämisessä ja toteuttamisessa syntyneet asiakirjat taikka tiedostot, kuten lähetteet, laboratorio- ja röntgenlausunnot jne.(4)

Kun otetaan huomioon edellä mainitut potilaan oikeuksia koskevat säännökset ja määräykset sekä perustuslain kielellistä yhdenvertaisuutta koskeva säännös, on mielestäni perusteltua katsoa, että kaksikielisen sairaanhoitopiirin potilaalla on oikeus perehtyä potilaskertomukseen omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Jollei potilaskertomuksen merkintöjä alkujaan ole laadittu potilaan käyttämällä kielellä, ne tulee mielestäni pääsääntöisesti kääntää, jos potilas sitä pyytää. Mielestäni kantelijan pyytämä avohoidon kertomus on hänen hoitonsa kannalta niin keskeinen asiakirja, että se olisi tullut kääntää, kun hän sitä pyysi.

Vaasan sairaanhoitopiirin vuonna 2007 antamat ohjeet näyttävät vastaavan edellä esittämäni käsitystä potilaan oikeuksista. Sen sijaan sairaalan menettely noin vuotta aikaisemmin ei vastannut sittemmin laadittuja ohjeita. Sairaanhoitopiiristä saadun tiedon mukaan kyseessä on ollut yksittäistapaus ja katkos työnjaossa.

Edellä kerrotun perusteella katson, että asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että pyydän sairaanhoitopiiriä huolehtimaan siitä, että kantelija saa niin halutessaan käännöksen potilaskertomuksestaan.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3 ja 4 esittämäni käsityksen Vaasan sairaanhoitopiirin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän myös ratkaisuni tiedoksi sosiaali- ja terveysministeriöön huomioon otettavaksi lainsäädäntöä uudistettaessa.

Kirjeen liitteet palautetaan ohessa.

luettelo alaviitteistä:

(1) Convention for the protection of Human Rights and dignity of the human being with regard to the application of biology and medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine CETS No. 164.

(2) Everyone is entitled to know any information collected about his or her health. However, the wishes of individuals not to be so informed shall be observed.

(3) Convention for the protection of Human Rights and dignity of the human being with regard to the application of biology and medicine: Convention on Human Rights and Biomedicine. Explanatory Report.

4) Potilasasiakirjojen laatiminen sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttäminen. Opas terveydenhuollon henkilöstölle. STM Oppaita 2001:3 (s. 18).